

Het EU-Mercosur vrijhandelsakkoord: zorgen over mens, dier, milieu en klimaat

Het EU-Mercosurverdrag zal de vraag naar vlees, soja (indirect via de export van vlees) en biobrandstoffen uit de Mercosur-regio verder aanjagen, ten koste van mensenrechten, milieu en klimaat. In het Amazonegebied groeit de veestapel voor de export van vlees de laatste jaren explosief. Voor het vergroten van het areaal voor de productie van soja, biobrandstoffen en veeteelt wordt in deze regio en andere provincies zoals Mato Grosso en Mato Grosso do Sul op grote schaal kostbaar regenwoud gekapt en de savanne ontgonnen, met rampzalige gevolgen voor biodiversiteit en het klimaat wereldwijd. Ook gaat deze exportgerichte landbouw ten koste van de landrechten van inheemse volkeren en kleine boeren, die met geweld van hun land worden verdreven.

De soja die in de Mercosur-landen op industriële schaal wordt gekweekt is grotendeels genetisch gemodificeerd: ca. 96% van de soja in Brazilië is GMO. Deze soja wordt besproeid met het door de World Health Organization als 'vermoedelijk kankerverwekkend' geclassificeerde herbicide Roundup. Dit leidt tot gezondheidsproblemen en geboortedefecten onder de lokale bevolking. De EU is de grootste importeur van soja uit de Mercosur-regio.

In Mercosur worden veel pesticiden gebruikt die in Europa verboden zijn. De controle op het gebruik van hormonen en antibiotica in de vleesketen is slechter dan in de EU. Dit leidt tot risico's voor de volksgezondheid en de voedselveiligheid, terwijl het akkoord het invoeren van het voorzorgsbeginsel aan banden legt en eventuele etikettering – welke de handelsketen transparant maakt - kan gemakkelijk worden aangevochten als een handelsbelemmering.

Boerenorganisaties in heel Europa luiden de noodklok over de oneerlijke concurrentie die wordt aangejaagd door de groei van de export van onduurzame landbouw- en veeteeltproducten uit de Mercosur-regio: Europese boeren zijn aan veel hogere milieu- en dierenwelzijnsstandaarden gehouden. Het associatieverdrag met Oekraïne heeft eerder laten zien dat garanties tegen oneerlijke concurrentie weinig waard zijn. Van het EU-Mercosurakkoord is in dit opzicht nog veel grootschaligere impact te verwachten.

In beide regio's leven eveneens zorgen dat het akkoord ten koste zal gaan van fatsoenlijk werk. In de Mercosur-regio wordt gevreesd voor een uitbreiding van de zgn. maquiladores, gericht op productie voor de export. Om de kosten te drukken, worden deze bedrijven vrijgesteld van allerlei belastingen en worden arbeidsnormen sterk afgezwakt. Daarnaast wordt in Europa de verwachting uitgesproken dat dit grootschalige vrijhandelsakkoord zal leiden tot banenverlies en/of verdere versterking van de tendensen richting flexibilisering en de precarisatie van arbeid.

Intussen prijst de Europese Commissie het akkoord o.a. omdat het de exportbelasting voor transnationaal opererende bedrijven omlaag brengt. Maar de keerzijde daarvan is een reductie in overheidsinkomsten van de aangesloten landen die ten koste gaat van publieke diensten en sociale voorzieningen.

Daarbij dreigt het midden- en kleinbedrijf in beide regio's in de knel te komen onder invloed van toenemende concurrentie van grote multinationale ondernemingen. De toenemende dominantie van multinationale ondernemingen kan meer kleinschalige lokale en regionale economische ontwikkeling in achtergebleven gebieden en minder ontwikkelde landen belemmeren.

Duurzaamheidsbepalingen bieden onvoldoende garanties – Volgens minister Kaag zijn de Europese standaarden uitgangspunt geweest in de onderhandelingen met Mercosur en zullen de Mercosur-landen zich aan de Europese normen moeten houden. Het verdrag zou ook garanties bieden voor de bescherming van milieu en klimaat. Nu bevat het EU-Mercosurverdrag weliswaar een uitgebreid duurzaamheids hoofdstuk, maar de daarin opgenomen - vrijblijvende - afspraken moeten vooral gestalte krijgen via dialogen. Monitoringsmechanismen en sancties ontbreken:

- Het duurzaamheidshoofdstuk bevat bepalingen dat arbeids- en milieunormen niet mogen worden afgezwakt om handel te bevorderen, terwijl de regering Bolsonaro juist nu op grote schaal bezig is sociaal en milieubeleid te onttakelen.
- Het bevat tevens een herbevestiging van een commitment aan naleving van het akkoord van Parijs, maar wederom zonder monitoring of sancties. Intussen bestaat de regering in Brazilië uit klimaatontkenners die niet hard zullen lopen om 'Parijs' actief te implementeren.
- De toezegging om ontbossing tegen te gaan blijkt bij voorbaat een wassen neus: de regering Bolsonaro zet hard in op uitbreiding van grootschalige industriële landbouw. De cijfers spreken voor zich: ontbossing in het Amazonegebied is sinds januari 2019 met 54% (!) gestegen ten opzichte van het jaar daarvoor. Bovendien is er sprake van landroof en worden de rechten van de inheemse bevolking geschonden.
- Brazilië is recent op de vingers getikt door de ILO vanwege inbreuk op het recht op vrijheid van vereniging. Naleving van de ILO-conventies is opgenomen in het duurzaamheidshoofdstuk van het akkoord, maar het hoofdstuk bevat geen mechanismes om naleving te bewerkstelligen.

Dit terwijl het beleid in Brazilië, als grootste Mercosurland, laat zien dat er weliswaar lippendienst wordt bewezen aan mensenrechten-, arbeids-, milieu- en klimaatnormen (en soms zelfs dat niet eens), maar dat de praktijk vaak een heel andere kant op beweegt. Zo toont de politiek van de Braziliaanse president Bolsonaro in woord en daad weinig respect voor mensenrechten en bescherming van arbeidsrechten, het milieu of het klimaat.

Concluderend: De bestaande negatieve gevolgen van grootschalige handel in soja, biobrandstoffen en vlees wereldwijd worden alleen maar vergroot door het huidige EU-Mercosurverdrag voor de ruim 770 miljoen inwoners van de vrijhandelszone die erdoor wordt gecreëerd. Zonder geslaagde SDG-toets, geen akkoord!